

DES DE POLLENÇA AMB COLORS

BARTOMEU PAYERAS I CIFRE

Com va començar la gran moguda pictòrica del darrer segle? Va existir l'Escola Pollencina? Quins són els fets artístics més destacables? I per acabar, què en queda de tot això?

Si això és Pollença, parlem de pintura.

També podríem parlar de l'interessant simbiosi que ha esdevingut en aquestes contrades entre poesia, pintura i paisatge, i la seva repercussió en el preu de la quarterada. Però, això són figures d'altre sostre i no caben en aquest canyís.

Però, com començar? Com resumir sis mil anys d'història? N'hi ha que recomanen començar l'obra pels fonaments.

L'art és tan antic com l'home. Les influències artístiques són tan antigues com les comunicacions i els models culturals van canviant al ritme de les invasions. S'han perdut les notes registrals dels primers que s'establiren a l'illa, suposadament pobles de la ribera de la Mediterrània. Després, arribaren fenicis, romans, cartaginesos, àrabs, catalans, castellans i darrerament els turistes. Tan sols seixanta segles separen els gravats rupestres en els domicilis dels primers propietaris dels actuals grafitis i les quatre retxes que es penjen a les parets de les galeries. Seixanta segles d'informació puntual per a compondre un mosaic discontinu de l'esdevenir artístic de l'home. A tota invasió hi ha palès un component cultural additiu, quedant al final un "cook tail" entre cultura, ètnia i geografia. Pollença no és una excepció.

Pels qui entenen per pintura pollencina la que han realitzat els nascuts a Pollença, em sembla que aviat s'acabaria el rosari. Després de Francesc Comes, pintor gòtic, ja passam a parlar de Llorenç Cerdà, Guillem Bestard, Miquel Llinàs, Dionís Bennàssar i Tomeu Seguí. Si la llista és més llarga que la que poden presentar molts de pobles és degut, com he dit abans, a la influència turística i geogràfica.

Si entenem per pintura pollencina un concepte més obert, com una peça més dins l'esdevenir artístic d'Europa i un punt de trobada s'autors i tendències, la lletania seria molt llar-

ga i variada, refrescant i esquitada d'anècdotes. Però, i per no allargar massa, crec que el més convenient és parlar només d'uns caires no massa coneguts i a vegades mal interpretats.

Mentre Llorenç Cerdà (1862-1955) recollia èxits pel continent (recordem els **Honderos Baleàrics**, medalla d'argent a l'Exposició Universal de 1888 a Barcelona), arribà el primer "turista". Era William Degouve de Nuncques (1867-1935), pintor belga d'adopció. Cap el 1900 pintà, entre altres, **Le Cap de Formentor**, reproduït a la portada d'un llibre monogràfic que sobre aquest autor edità el Minis-

teri d'Instrucció Pública de Bèlgica l'any 1957. També pintà **La Baie de Pollenza** (col.lecció Lowt de Wotrage d'Anvers). Era el primer "descobridor" de la vila pollencina. A l'entretant, arribaren il·lustres visitants, els catalans Joaquim Mir, Santiago Rusiñol i el ciutadà Antoni Gelabert. Record de J. Mir **La Cala de Sant Vicenç** (oli de 320 cm. x 240 cm.), **El Castell del Rei**, que formava part de la decoració del menjador de casa seva fins que va morir, **L'Estret de Ternelles**, i un paisatge dedicat afectuosament a D. Guillem Cifre de Colonya.

És interessant l'obra de S. Rusiñol pintada des de l'estudi de Guillem Bestard i que representa el carrer de l'església de Monti-Sion. I de Gelabert **L'Escalonada del calvari**. La his-

Jean Egger, en una de les darreres fotografies

tòria d'aquests personatges ha estat àmpliament divulgada en nombroses publicacions. He tengut el gust de comentar aquests esdeveniments amb Josep Mir, fill de Joaquim Mir.

Sembla, per tant, que les exposicions de W. Degouve i Joaquim Mir a la Sala Parés de Barcelona al començament de segle, juntament amb les fotos del pollencí Guillem Bestard premiades a l'Exposició Universal de París de 1900, foren els nostres primers "programes" turístics. Tasques, la del belga i del pollencí, poc conegudes i menys reconegudes. Foren els primers "promotors exteriors" del turisme. Anys més tard, arribaria de París el primer empresari turístic, Adan Dihel. La taula estava parada, l'oferta era interessant, els visitants arribaven, la funció acabava de començar... Cada pintor era un "descobridor", cada un tenia les seves "pesqueres", les seves senyes, i les guardava gelosament, per poder enfocar millor aquell tema, aquella badia o aquella roca que a l'horabaixa s'encenia... El paisatge ja tenia propietari.

• El més interessant de l'Escola Pollencina és que no va existir. Almenys amb aquest nom concret

I l'Escola Pollencina?

El més interessant d'aquesta escola és que no va existir. Almenys amb aquest nom concret. Dos han estat els mestres que han creat escola a Pollença, l'un amb la seva tasca docent, D. Guillem Cifre de Colonya, i l'altre amb els pinzella, H. Anglada Camarassa. És correcte, per tant, parlar d'escola d'Anglada, ja que abans de venir al Port de Pollença tenia deixebles a París. Uns romangueren allà, com Maria Blanchard, Carles Mèrida, Charles Ginner, Amadeu de Sousa Cardosa, A. López Buchardo; altres seguiren les seves passes, Adan Diehl, Tito Cittadini, Roberto Montenegro, López Nagil, Roberto Raunage, Vecchioli, Rodolfo Franco, Felipe Bellini, Atalio Boveri... Altres, que residien

aquí, s'hi apropiaren: Guillem Bestard, Vives Llull, Dionís Bennàssar, Tomeu Seguí, Miquel Llinàs, Carles Got, Pasqual Roch Minué... Cada alumne aprengué a caminar per si mateix i molts d'ells crearen un estil personal d'indubtable qualitat.

Quins són els fets artístics més destacables?

Segons la meua opinió (i no cal que ningú la comparteixi), esmentaria els següents, uns més coneguts i uns altres no tant: l'obra de Joaquim Mir a Mallorca, qualificat per alguns com el millor paisatgista espanyol; la pintura d'Antoni Gelabert, desconeguda encara a la Península fa que no es pugui catalogar entre la millor de la seva època; Anglada Camarassa, un mestre del modernisme, que ja havia demostrat qui era abans d'arribar aquí; i Cittadini, Cezane a la mallorquina, gourmet de la llum.

Menys coneguda i comentada és l'extraordinària qualitat pictòrica de l'obra de Dionís Bennàssar que va de l'any 1953, aproximadament, fins que morí al 1967, llevat d'algunes obres

International House

Activitats socials i culturals
Viatges d'estudi

Cursos d'Anglès
Cursos d'idioma i metodologia per a professors

Centre oficial dels exàmens per a professors de la Universitat de Cambridge i del Royal Society of Arts.

Centre oficial d'exàmens de la Universitat d'Oxford.

Pg. Mallorca, 36 - Telèfon 72 64 08 PALMA DE MALLORCA
Barcelona - Girona - Mataró - Palma de Mallorca - Reus
Sabadell - Tarragona - Terrassa - València

Josep de Creeft a la finestra del seu apartament sobre el Teller

més d'acord amb l'època anterior, més decorativista. En aquesta darrera època l'obra esdevé més expressionista, original, forta, sensual en extrem, mereixedora de passar el "bassiot" i ésser reconeguda per la crítica especialitzada. Sé que passaran alguns anys abans que aquestes afirmacions siguin admeses, però el temps fa justícia a la bona pintura. Què hauria passat si Dionís Bennàssar, en lloc de morir als 62 anys, hagués pintat deu o vint anys més, si a la darrera època té obres que entronquen en corrents que s'estan imposant actualment? No em sembla just qualificar tant sols l'obra de Dionís com a deixeble d'Anglada i membre de l'Escola Pollencina. Això és vendre'l barat. Comença a ésser hora d'iniciar un estudi seriós de la seva obra, cosa que fins ara no s'ha fet en la bibliografia editada.

Una altra fita que em sembla important i oblidada és l'obra de l'escultor català Josep de Creeft (1884-1981?). De realització directa en tot tipus de material, la seva obra arribà a ésser moderna i actual com la que treballen els esquimals de l'Àrtic. Encara conserv una carta que m'escrigué l'any 81 pocs mesos abans de morir, des de Nova York, on residia des del 1936 quan abandonà Pollença. Recordar, li era agradable i trist a la vegada. Per

una part, la il·lusió del treball, el tracte amb la gent que col·laborà en la construcció de La Fortalesa. "La vida plàcida de Mallorca em tenia captivat... la tranquil·litat blanca de la casa i el blau de la badia ens feia feliços..." Havia pensat de retornar, els anys 60 ho va intentar, però ho trobà tot cremat i espenyat, pintures, escultures, etc. Es trobà sol, els amics ja no hi eren. De les runes de la seva obra es podia fer un museu. Ara, peces seves es poden admirar al Museu Nacional d'Art Modern de Madrid, als museus del Vaticà, Puerto Rico, Jerusalem i al Parc Central de Nova York. També tenim una obra seva al Museu de Pollença. Per una vegada em feren cas a ran d'un article que vaig publicar sobre J. de Creeft en què demanava que aquella "pedrota" que tenien a un passadís de l'Ajuntament mereixia figurar al Museu. Ara està situada al replà de l'escala pujant al Museu amb la tarja corresponent.

Un altre personatge interessant i desconegut fins fa poc, fins i tot per a molts dels seus paisans, és l'austriac Jean Egger (1897-1934). N'hi ha que sembla que saben que han de morir joves i suquen la vida. Semblava que ho intuïa, i així la seva pintura esdevingué ràpida, directa, instintiva, on el braç era l'agulla del sismògraf i el dit, la mà i el tub feien de pinzells. L'obra realitzada a Pollença els darrers anys de la seva vida té un mèrit artístic incalculable. Arribà a Mallorca per curar una malaltia respiratòria i s'enamorà de Pollença, i la seva estimada ho va fer del seu veïnat, el Baró Herman. La malaltia s'agreujà i morí als 37 anys. Però, com que les desgràcies no vénen mai soles, la seva ex estimada li cremà unes 160 obres del seu estudi que encara avui es diu "Can Hans". Altres obres foren llençades al foc per propietaris particulars i, per afegit, l'obra que enviava segons contracte a la Galeria Slodon de París es va perdre durant la guerra mundial. Segons el prestigiós crític Dieter Volkenmarkt, el fet que es conegui poca obra dificulta la seva rehabilitació i poder-la parangonar amb artistes com Amadeo Modigliani o Egon Schiele.

Quan parl d'art em passa el mateix que quan coment una paella. Més que parlar de pintura, m'agrada assaborir-la i després xupar-me els dits. Però per a això cal tenir la "menjadora" a prop, a l'abast de tothom, i no

Josep de Creeft en el seu estudi de Manhattan

haver d'anar a captar quatre busques pels menjadors particulars o a omplir-se el gavatz als museus continentals. Podríem parlar, per tant, dels qui han fet possible que de tota aquesta "moguda" no quedi quasi res. No tot està perdut, la reconquesta és una paraula que és al diccionari, però cal recordar que oblidar té el seu preu. Bé, avui solament haviem de parlar de pintura.

NOVA SALA D'EXPOSICIONS A POLLENÇA

FB/JM

Dia 9 de juliol va inaugurar-se a Pollença l'"ACTUAL-ART GALLERIA", nova sala d'exposicions que incrementa la dinàmica cultural en aquesta població, de sempre molt important. Per a l'esdeveniment es va escollir la presentació del GRUPO TOLMO, de Toledo, amb obres de Rojas, Cruz Marcos, Giles, Jule, Luis Pablo i Beato. Aquest grup plural és conformat en paraules d'Alexandre Ballester "amb la guspira creativa de cada autor, sentint el signe irrefutable de la seva terra i de la seva cultura". Tots amb un extens currículum de premis a Espanya i a l'estranger, hi exposen obra ceràmica els dos primers i pintura els altres.